

dan ook niet aanmatigen wat hun niet toe-
komt, en den geestelijken wasdom van hun
kroost liefst, geheel lijdelijk, aan God over-
laten. Toch is dit, welbezien, niets dan een
verzakken van Gods bestel in natuur en
Schrift. Het heeft nu eenmaal God bevestigd,
steeds door instrumenten te werken. Door
zijn Almacht kon Hij 't meel voor ons
dagelijks brood geheel gereed als blank
pulver uit den hemel tot ons doen neder-
sterven, maar zoo doet Hij niet. 't Moet alles
gezaaid worden, en dan als koren groeien;
en de landbouwer, de molenaar en bakker
zijn voorts als zijn instrumenten besteld,
om ons 't brood te bereiden. En zoo nu is
't in gansch ons leven. We worden niet als
Adam volwassen geschapen, maar als hulpe-
loos wicht geboren, en vader en moeder
zijn Gods instrumenten om dit tot stand te
brengen. Ook bij de opvoeding zijn zij 't,
als Gods instrumenten dienst doen. En straks
komt de onderwijzer en de prediker er bij.
Niets gaat vanzelf. Schier in niets werkt
God in 't ooglopend rechtstreeks. Het
gaat alles door de middelen. Ook het leven
der volken door het instrument van vorsten
en leidslieden. Alles doet en bestelt de
Heere onze God, maar Hij bindt zichzelf
daarbij aan de instrumenten die Hij daartoe
verordend heeft.

En zoo nu ook is 't bij het regiment
van den Christus na zijn Hemelvaart. Op
zichzelf zou God de Heere ook zonder het
instrumenteel bewind van den Christus zijn
schepping der Volleding kunnen tegenvoeren.
Doch niet alzoo heeft Hij 't verordend.
Ook het bestel in den gang der historie
heeft 't Hem behaagd op instrumenteelen
wijze te verwerkliken. Daartoe toch is
de Christus aangesteld, bekleed met hooge
macht, en over de engelen des hemels en
de vorsten der aarde gesteld. Tot het
waarnemen nu van dezen instrumenteelen
dienst is de Christus door zijn Hemelvaart
ingegaan. Het kwam er derhalve op aan, dat
de Zoon des Menschen zóó opvoer tot
hemel, dat hij tot Gods Almachtigheid in
geheel exceptioneelen verhouding kwam.
Dit zitting aan Gods rechterhand drukt
derhalve een macht uit, die door Gods
eigen majesteit in den Middelaar werkzaam
werd gemaakt. Alles komt er alzoo op aan,
dat hier een geheel bijzondere tegenwoordig-
heid van Gods majesteit werken kon. En
de hiervoor vereischte genieting van Gods
heilige tegenwoordigheid vindt nu haar
uitdrukking hierin, dat Christus opvoer tot
in de hoogste hemelen en daar die geheel
bijzondere tegenwoordigheid Gods genoot.
En zoo voor hij dan op plaatselijk, d. i. tot
in die sfeer van de hoogste hemelen, waar
die tegenwoordigheid Gods 't volst en rijkst
zijn niet aan 't schepsel, maar aan Imma-
nuel openbaren kon.

Dr. A. K.

„Wij zijn heeren, wij zullen niet
meer tot U komen”

EN

„Zie hier zijn wij, wij komen tot U”.

O geslacht, aanmerkt toch
gijlieden des HEEREN woord.
Den Ik Israel ene woestijn ge-
weest, of een land der uiterste
donkerheid? Waarom zegt dan
mijn volk: Wij zijn heeren, wij
zullen niet meer tot U komen?
Jeremia 2: 31.

Keert weder, gij afkeerige
kinderen; Ik zal uwe afkeerigen
geenen. Zie, hier zijn wij, wij
komen tot U, want Gij zijt de
HEERE onze God.
Jeremia 3: 22.

Aangrijpend, en tot in den wortel van het
zieleleven indringend, is de scherpe tegenstelling,
die in dit tweerlei zeggen van Israel tot uiting
komt.

Toen de voorspoed nog aanhield en weelde
in 't volksleven genoten werd, riep het volk
van Israel tot zijn God: „Wij zijn heeren, wij
meester van onzen toestand, wij hebben geen
God van nood, en daarom passen wij er voor,
en zullen we niet meer komen om U te dienen
en te aanbidde.”

Maar toen 't geluk keerde, en ramp na ramp
over het volk losbrak, toen keerde die boze
gemoedsstemming geheel, en nu riep datzelfde
volk zoo geheel anders: „Zie, hier zijn wij, wij
komen tot U, om U te dienen, want Gij zijt
onze Heere en onze God.”

Tusschen die twee polen bewoog zich ook
nu weer het leven der volkeren.

Er mag verschil geweest zijn, en de afdeling
van God den Heere onder de lieden van 't één
volk verder gegaan zijn, dan vooral onder de
hoogere klasse van het andere volk, maar een feit
was en bleef het, dat in alle land van Europa de
dienaren Gods die Hem trouw bleven, een klein
kinderke waren, en dat de overgrote meerder-
heid halfachtend Gods heiligen tempel voorbij
ging. Zoo was het onder de mannen der weten-
schap, die het fundament der Heilige Schrift
loswroeten, onder de kunstenaars, die de kunst
verzakten, onder de Staatslieden die van geen
God in het Staatsrecht met weten wilden, onder
de kooplieden der aarde die den levenden
God voor Mammon hadden uitgeruild, onder
de vrouwen die zich aan opschik en ijdelheid
verzondden, en onder de gewone lieden die
zich organiseerden om een wereld zonder God op
te bouwen. Op alle terrein en in elken kring des
levens was het altoos weer: Wij zijn heeren,
wij zijn onze eigen heer en meester, en de tijd
is lang voorbij, dat we nog, als onze vaderen van
ouds, God dienen, God aanbidden en voor
Hem leven zouden. Van God mocht geen sprake
meer zijn. De mensch zelf was nu heer en
meester van eigen lot geworden.

Juster en klaarder dan hier bij Jeremia kon
dit niet worden uitgedrukt. Of men nog aan
rekeren mystiek wilde vasthouden en theosopheeren,
moest men zelf weten, maar van het erkennen
van een God die in 't les over ons te zeggen had, wien
we onderwerping en gehoorzaamheid schuldig
waren en dien we eeren en aanbidden moesten,
mocht in het moderne leven niets meer in-
komen. We hadden geen Heer meer boven ons.
We waren nu zelve de heeren over geheel ons
bestaan geworden. En als dan toch nog de
lokaten, de roepstem uit het heiligdom uitging,
om tot terugkeer naar Gods dienst te nooden,

dan heette het ook onder ons: „We zijn onze
eigen heeren en meesters, en tot U, God van ons
verleden, zullen we van nu af niet meer komen.”

Maar als dan, gelijk nu, die vergeten en afge-
dankte God de ontzettende opening van zijn
toorn en zijn misnoegen op elk terrein en in
elken kring voelbaar maakt, dan slaat dit alles
op eenmaal om.

Men voelt dan zijn voorspoed zich ontglin-
pen: de macht waarop men gesteund had, zonk
in; de overmoed gaat in weemoed onder; en
dan op eens staat een ieder onthutst en ver-
legen bij wat hij voor zijn oogen bezwijken ziet.
Dat wekt dan een gewaarwording van wanhoop
in het zieleleven, en niet allen, maar de
meesten dan toch, grijpen dan naar het niet
dat hun ter redding wordt toegestoken, en als
om strijd roepen ze het uit: „Zie hier zijn wij,
we komen tot U!”

Zoo doen niet de trotschen, niet de in hoo-
vaardij verstijfden. De hoogen van hart bestev-
ten het liever, dan dat ze ooit erkennen zouden,
dat ze zelve geen heeren meer zijn, maar dat God
alleen de Heere is, en dat ook zij dus dien God
als een Heer boven zich hebben. Hun trots
is te demonisch van aard. Alle ootmoed lijkt
hun verfoeisel, en liever sterven ze in hun inge-
beelden waan, dan dat ze de knie voor God zouden
buigen en belijden zullen: „Zie hier zijn wij, we
komen tot U, want Gij zijt over ons de Heere.”

Het zijn de minder sterke geesten, die in
zulk een aangrijpend oogenblik, hun feilen en
falen inzien, voelen hoe ze zich misrekend heb-
ben, en nu, met gebroken gemoedsstemming,
naar God terugkeeren.

Vroom staan die terugkerenden niet. Het is
de nood die ze weer bidden leerde. En zóó
kunnen ze niet weer een veer van den mond bla-
zen, of de knie verstaart voor het knielen,
en eer men een jaar verder is, wordt het weer
kerk eender als 't voor den slag, die in hun leven
indruide, geweest is.

Toch is tweerlei de vrucht.

Onder de geloovigen waren afglieders. Nog
niet geheel afgelieden. Dat kan niet. Wie ge-
heel afglijdt, is nooit een uitverkorene geweest.
Maar toch ook een uitverkoren man of vrouw
kan zeer ver afglijden. Dat kan hangen aan
zinlijke lust, aan verkeerde familie, aan
gevaarlijke vrienden, aan beroep en omgang,
en zulk een afglijden van de geloovigen ging ook
onder ons vaak zeer ver. Maar zulken worden
in tijden als we nu doorworstelen, dan ook van
zelf wakker. Ze voelen het trekken van hun
God. En niet lang, of met tranen in de oogen
keeren ze weder. „Zie hier zijn wij, Heere, we
komen weder tot U.”

En dan is er nog een tweede groep.

Ook uitverkorenen, maar die nog niet tot
bekeering waren gekomen. Die nog niet hadden
gehuil niet dat roepen van „Wij zijn de heeren”,
en die nu worden aangegrepen, die nu door-
breken, en die nu voor 't eerst de zaligheid
verstaan van het zich overgeven aan hun God.

Let er daarom op in uw omgeving, wie van de
afgeledenen weer de knie buigt, en wie van de
uitverkorenen weer voor 't eerst zijn God vindt.
Roep zelf, en lok ze, om wie nog aanzet tot te
doen buigen, en laat de beademing uwer liefde
die anderen verkwikken.

Alleen maar, wat 't steeds naar de diepte van
Jeremia's woord op.

Heb er geen vrede, med, als 't er alleen om
te doen is, om weer uit den nood te komen en
van God hulpe te ontvangen. Leg er u niet bij
neer, als 't alleen te doen is om vergiffenis van
zonde en een pand voor eigen zaligheid. Over-
schat nimmer, wat enkel sentiment en gemoeds-
aandoening is.

Dat alles komt er wel bij en is heerlijk.
Maar de zaak waarom 't gaat, is en blijft toch,
of God er is om u bij te staan in nood, zoodat
ge, is de nood voorbij, uw God weer afzinkt,
dan wel of gij er zijt, eeniglijk zijt, om uw God,
om Hem te dienen, om Hem te aanbidde, om
Hem zijn eere toe te brengen, en om in geheel
uw bestaan als schepsel niet anders te willen,
noch iets anders te bedenken, dan om dien
God groot te maken.

Dat is het critieke punt, waarom de valscheit
of echtheid van alle religie draait, en dat is
het, wat niet beslister en niet aangrijpend
kan worden uitgedrukt dan het hier bij Jeremia
gedaan is.

Wat zijt ge? Heeren, voor wie alles zwichten
moet, wie alles moet dienen, en voor wie ten slotte
zelf God Almachtig zich heeft op te maken, om
u ter wille te zijn? Of te wel, verstaat ge het,
dat God Almachtig Heer over u is, dat ge niet
anders dan om Hem bestaat, dat het niet de
vraag is, wat er van u terecht komt, maar alleen
wat uw persoon, uw leven, heel uw existentie
voor uw God heeft opgeleverd. Niet of ge, als
ge sterft, in de zaligheid ingaat, maar of, als de
dood wenkt, uw God in zijn engelen weten, wat ge
uw God aan glorie en wederliefde hebt toegebracht.

En mag dan 't antwoord zijn, dat op het
altaar voor Gods troon ook uw offerande aan
zijn eer is nedergelegd, dan volgt de zaligheid
van zelf, niet als het hoofdloof waarvoor ge ge-
leefd hebt, maar als de verbeurde vrucht van
genade, die uw God u heeft toebedacht.

Dr. A. K.

Amsterdam, 30 October 1914.

De Synode der Hervormde Kerk, die
deze weken weer zitting hield te 's-Graven-
hage, doet u altoos weer denken aan de
„lichte snelle kemelin”, waarvan de
profeet Jeremia sprak, en die, in plaats van
een vasten gang te volgen, „haar wegen
verdraait”.

Zoals het jonge kemelvenen in de
weide rondartelt, gansch onberekenbaar in
zijn luimen en grillen, nu eens vriendelijk
u tegemoet ijdend, dan weer plots, ver-
schrikt over eigen stoutheid, met snelle
wending zich omkeerend en ijlings u ontvlie-
dend, zoo wispelturig en onbestendig is ook
dit hoogerwaard college, dat de hoogste
bestuursmacht der Hervormde Kerk in
handen heeft en leiding heeft te geven
aan het geestelijk leven in onze zooge-
naamde „nationale Kerke”.

De Synode was ditmaal weder in hare
meerderheid orthodox; natuurlijk niet ortho-
dox in dien zin, dat de Gereformeerden
er de overhand hadden, maar zoo, dat de
Gereformeerden en Ethischen saam bij
stemming de meerderheid hadden tegen-
over de Modernen en Groningers.

Ge zoudt van deze Synode dus ver-
wachten hebben, dat ze althans ditmaal ernst
zou gemaakt hebben met de belijdenis-
quaestie. De groote vergadering te 's-Graven-

hage gehouden, lag nog verscheid in ieders
geheugen. Saamgeroepen op last der Synode
zelve, had deze massale vergadering van
ambtsdragers uit de Hervormde Kerk ge-
legenheid geschonken aan de vertegenwoor-
digers der orthodoxie, om een beslist, kloek
en krachtig getuigenis af te leggen tegen
de ontwijking van de fundamenteelen der
Kerk en het almeer loslaten van de vastig-
heden van ons geloof. Zelfs de tegenstan-
ders kwamen onder den indruk van het
mannelijk woord. Moderne predikanten
verklaarden openlijk, dat ze de onhou-
baarheid van hun positie in de Hervormde
Kerk hadden ingezien. En de schrijver
van het Kerknieuws in de *Nieuwe Rotter-
dammer* achtte, dat, nu de onoverzoenlij-
heid van beide richtingen zoo duidelijk
aan het licht was getreden, vreedzaam uit-
tegaan het beste heilmiddel was. Ieder ver-
wachte dan ook, dat de Synode, die thans
kwam, een beslissend woord zou spreken.
Zelfs dreigde Dr. Kromsigt, wien niemand
voorleefde voor de Separatie verwijten zal,
in de *Gereformeerde Kerk* de Synode, dat
wanneer deze den ernst der tijden ook nu
nog niet verstond en weer opnieuw aan
't modderen ging, een breuke onvermijde-
lijk zou worden. En niet alleen, dat zoo
verschillende stemmen in de pers uiting
gaven aan wat er omging in de gemoede-
ren, maar de aannemingsquaestie, die in
tal van gemeenten tot beroering aanleiding
had gegeven, toonde dat de spanning zoo
hoog was gestegen, dat de wanden der
Kerk nauw den druk konden weerstaan en
een catastrofe schier onvermijdelijk volgen
moest, wanneer de veiligheidsklep niet
werd opengezet.

En wat deed nu de Synode, die onder
deze ernstige omstandigheden samenkwam
en naar welke ieder opzag om van haar
het beslissend woord te vernemen?

Ze speelde met de belijdenisquaestie,
die toch het hart der Kerk raakt, als de
kat met de muil.

Een voorstel van den Kerkeraad van Delft
om in het reglement op het Hooger on-
derwijs de bepaling op te nemen, dat de
kerkelijke hoogleraren hun onderwijs zul-
len geven „overeenkomstig de beginselen
en het karakter der Nederlandsche Her-
vormde Kerk, kenbaar uit hare belijdenis-
schriften”, werd zonder hoofdlijke stem-
ming afgewezen. Zoo zullen de mannen,
die de Hervormde Kerk aanwijst om haar
a. s. predikanten te onderwijzen, ook voort-
aan volkomen vrij blijven, om hun te
onderwijzen wat zij zelf willen. Van eeni-
gen band aan de belijdenis der Kerk, als
wier dienaren zij optreden, zal geen sprake
wezen. Volbloed moderneren als de hoog-
leraren Knappert te Leiden en Canne-
gieter te Utrecht zullen voortgaan met
de studenten in moderne richting te on-
derwijzen. En bij de benoeming van nieuwe
kerkelijke hoogleraren zal men het oude
spel zich weer herhalen zien, dat de Syno-
de bereid is als kerkelijke hoogleraren
mannen van iedere richting te benoe-
men, ook al gaat deze lijnrecht tegen de
belijdenis der Kerk in; maar dat alleen
aan hen van wie vaststaat, dat ze van
harte met de belijdenis instemmen, geen
plaats zal worden gegund in het corpus
doctum, dat voor de opleiding van de
predikanten zorgt.

En precies evenzoo ging het met de
voorstellen om althans aan deze a. s. pre-
dikanten bij hun proponentsexamen een
vasten band aan te leggen, door in de
proponentenformule achter de woorden: „de
beginselen en het karakter van de Her-
vormde Kerk hier te lande”, in te voegen
de woorden: „zoodat deze gekend worden
uit hare belijdenisschriften”, en achter de
belofte „om te verkondigen het Evangelie
van Jesus Christus”, de woorden uit Rom.
4: 25: „overgeleverd om onze zonden en
opgewekt om onze rechtvaardigmaking”.
Ook deze beide voorstellen werden met 11
tegen 5 stemmen verworpen. De Synode
handhaafde de vage, nietszeggende pro-
ponentenformule; elke toevoeging, waardoor
aan proponenten die met haar belijdenis
het niet eens zijn, de toegang tot het ambt
geweerd werd, werd verworpen. Zelfs de
eigen woorden aan de H. Schrift ontleend,
waarin de belijdenis aangaande Christus
werd uitgedrukt, mochten niet in het
proponentenformulier worden opgenomen.
Natuurlijk niet, omdat de Synode den
euvelen moed had deze uitspraak der
Schrift zelve als onwaar te verwerpen. Er
waren uitvluchten en doekjes voor 't
bloeden genoeg bij de hand, waarmee
de Synode haar feitelijke verloochening
van deze grondwaarheden der Schrift be-
dekte. Maar feit is en blijft, dat deze zo-
genaamd orthodoxe Synode deze woorden,
die letterlijk aan de H. Schrift ontleend
zijn en waarin steeds door heel de Chris-
telijke Kerk de hoofzaak van haar Chris-
telijk geloof is gezien, niet in de pro-
ponentenformule wilde opnemen, en door deze
weigeren thans wettelijk heeft vastgesteld,
dat ook wie loochent, dat Christus is over-
geleverd om onze zonden en is opgestaan
tot onze rechtvaardigmaking, vrij als pre-
dikant op haar kansels mag optreden. Dat
is de eigenlijke betekenis van dit besluit.

En toch, indien men uit deze beide be-
slissingen, waarbij het om de leervrijheid
ging, zou willen afleiden, dat de Synode
in alles den moderneren ter wille was,
vergist men zich. Ze handhaafde wel de
leervrijheid voor de predikanten; ze deed
dit ook voor de hoogleraren, die de pre-
dikanten opleiden, maar bij de zoogenaamde
aanneming der lidnaten bleek ze plotseling
van gezindheid veranderd en nam ze een
beslissing, die wel zwak, maar dan toch
ongetwijfeld ten nadeele van de moderneren
was. Het voorstel van de moderneren om
bij de belijdenis het doen van belijdenis-
vragen te laten vervallen en alleen onder-
zoek te doen naar de gebleken mate van
kennis, werd eenparig afgewezen uit vrees
voor te groote losbandigheid. En de

Synode ging nog verder. Het voorstel van
confessioneele zijde om uit het desbetref-
fende reglement de bepaling te laten ver-
vallen, dat deze belijdenisvragen, althans
wat den geest en de hoofzaak betreft
van de daarin vervatte belijdenis, verklaring
en belofte, moesten voorgelegd worden
aan de zoogenaamde aannemelingen, werd
met 10 tegen 9 stemmen aangenomen.
De vragen moesten dus letterlijk worden
gedaan en de moderne predikanten zullen
niet meer met een beroep op de „geest en
hoofdzaken”, deze belijdenisvragen naar
willekeur kunnen veranderen. Zelfs een
laatste noodsporg van de moderneren, om
dan althans in 't artikel de verklaring op
te nemen, dat de aannemelingen op deze
vragen naar „geest en hoofdzaken” mochten
antwoorden, vond geen genade in de oogen
der Synode. Het zoo dikwijls gewraakte
„geest en hoofdzaken”, waarmee de achter-
deur voor allerlei willekeur was opgezekt,
zal dus, wanneer dit besluit wet wordt —
eerst een volgende Synode beslist er de
definitief over — uit het reglement vervallen,
en de moderneren klagen dan ook bitter,
dat dit een teruggang, een verkorting der
vrijheid is. Enkele jaren geleden, schreef
de *Hervorming*, doopdwang en nu vragen-
dwang, het wordt er niet frisscher op in
onze Kerk. En de verslaggever der Synode
noemt dit zelfs een „voor de vrijzinnigen
noodlottig besluit”. Hier zegepraalde dus
de orthodoxie, en de bittere verwijten van
moderne zijde over dit besluit tot de
Synode gericht, toonen wel, hoe hard de
slag aankwam. Alles zal dan ook wel op
haren en snaren gezet worden om te zor-
gen, dat een volgende Synode dit besluit
niet tot „wet” verheft. Het zoo feitelijk
beteekenen, dat geen modern lidmaat meer
met goede conscientie kon aangenomen
worden. Want met die belijdenisvragen,
zoodat ze letterlijk luiden, kan een moderne
het niet eens wezen. Alleen met verkrach-
ting van zijn conscientie kan hij op die
vragen ja antwoorden.

Zoo heeft de Synode dus toch de ortho-
doxen weer in het gelijk gesteld? Ge ver-
gist u, in dezelfde zitting nam ze een nieuw
besluit, dat voor de Hervormde Kerk niet
minder fataal is als wat ze in zake het
onderwijs harer hoogleraren en de propo-
nentenformule besloot. Voorgesteld was om
in de derde belijdenisvraag de woorden in
te voegen, na de belofte, dat men de ver-
ordeningen der Hervormde Kerk zou op-
volgen, „in gehoorzaamheid aan Gods
Woord”. Metterdaad stak in deze bijvoe-
ging een fundamenteel beginsel van het
Gereformeerde Kerkrecht. Het in gehoor-
zaamheid aan Gods Woord sluit toch in,
dat niet het Reglement, maar Gods Woord
in de Kerk te beslissen heeft, en zou bij
conflict tusschen het Reglement en Gods
Woord de vrijheid hebben gelaten, om
God meer te gehoorzamen dan de Synode.
En juist dat wilde de Synode niet. Haar
reglement is de hoogste wet in de Kerk.
Het voorstel werd dan ook afgewezen.

Zoo heeft deze Synode niemand bevre-
digd. Ze stelde evenzeer de confessioneele
als de moderneren te leure. Van hooger-
moed om voor de waarheid Gods op te
komen en een beslissing te geven in het
kerkelijk leven, was geen sprake. Het was
een geven en nemen, een bemiddelen en
modderen, een sparen van de kool en de
geit.

En wie de wonderlijke wegen van deze
Synode nagaat, zal het niet te kras vinden,
wanneer we in den aanvang van ons arti-
kel haar vergeleken bij de lichte snelle
kemelin van Jeremia.

Ze was immers ongestadig in al hare wegen.

Christendom en oorlog.

De bekende heer J. Kuiper zond ons
onder het opschrift *Een internationale orga-
nisatie van het Protestantisme*, het volgende
schrijven, waaraan we gaarne een plaats
verleenen:

Met belangstelling las ik in de *Heraut* van
18 Oct. 11. u artikel: „Een dubbel gevaar”.
Ook mijn overtuiging is het, dat de Kerk des
Heeren door den tegenwoordigen oorlog in het
gedrang komt: is doordat Europa de hulp van
heidensche volkeren inroept en ze doordat het
Christelijk Europa zich tegenover het Heidensche
Azië (inzonderheid tegenover Japan en China)
door den tegenwoordigen oorlog zoozeer ver-
zwakt, dat het te vreezen is, dat de wereld-
hegemonie weldra van het blanke op het gele
tas overgaat en het Heidendom (in vereeniging
met het Mohammedanisme) het Christendom zal
trachten te overleugelen en te verdringen.

In de *Heraut* van 11 Oct. wees u er op,
dat Rome door zijn wereld-organisatie meer
voor den vrede tusschen de Christenvolkeren
kon doen, dan de Kerken der Hervorming, die
in het *nationalisme* dreigen te verstikken enten
zou te gaan. „Voor de Prot. Kerken, die
zulk een internationale organisatie missen, is
de positie veel moeilijker”, zegt u in de *Heraut*
van 11 Oct. — Maar toen u dat neerschreef,
heeft u toen er wel aan gedacht, dat de Prot.
Kerken in de „Evangelische Alliantie” zulk een
internationale organisatie hebben? En zou het
niet gewenscht wezen, dat wij trachten de
„Evangelische Alliantie” meer te sterken en te
steunen, opdat ze meer voor de algemeene be-
lang van het Christendom kan opkomen, wat
vooral in onze dagen van crisis gewenscht is?

Wij gelooven, volgens onze Apostolische ge-
loofsbelijdenis, aan „ene algemeene Christelijke
Kerk”. Die Kerk is de onzichtbare Kerk, waar-
van de Heiland het Hoofd en de geloovigen
de leden zijn. De apostel Petrus noemt de Kerk
een Tempel, waarvan Christus' discipelen de
levende steenen zijn. Die Kerk is het Lichaam
van Christus, door de levenskrachten van den
verhoorden Heiland gesmaagd en gevoed. Die
levenskrachten stroomden door het geheele
lichaam en onderhouden de eenheid van al de
leden er van. Christus noemt zich in het Evan-
gelie van Johannes een *Wijnstok*, waarvan de
geloovigen de ranken zijn. Die ranken worden
gevoed en *samengehouden* door de levenssap-
pen, die de Wijnstok uit de aarde trekt.

Dat „Lichaam van Christus” is niet in één
enkel land, maar 's vertegenwoordigd in ver-

schillende landen der aarde. Ook vele *Engelschen*
en *Duitschers* behooren er toe. En nu is het
de vraag, of leden van het Lichaam van Chris-
tus met elkaander mogen oorlog voeren? Is dat
bestaanbaar? Wordt dan het Lichaam van
Christus niet verscheurd?

Ik weet het, dat Duitschers en Engelschen,
naar het heet, vechten voor hun *nationaliteit*.
Maar stellen zij daardoor hun nationaliteit niet
boven hun Christendom? En zal de Heiland
hun nu ook niet toevoegen: „Wie zijn nationa-
liteit, zijn land en zijn volk, liever heeft dan
Mij, is mijns niet waardig?”

In 1873, op de *Evangelische Alliantie* te
New-York gehouden, (dus kort na den Fransch-
Duitschen oorlog en ten gevolge van dien
oorlog verdrag), was er een Franschman en
een Duitser, die elkaander op het podium onder
langdurige toelichtingen der vergaderden, op
broederlijke wijze de hand drukten. Dat was
Christelijke *theorie*. Hoe de „Christelijke praktijk”
is, kunnen wij heden ten dage weer zien.

En nu wilde ik van u, geachte Redactie, als
het niet te veel geveerd is, ook wel antwoord
hebben op de vraag:

Mogen de leden van het Lichaam van Chris-
tus met elkaander oorlog voeren? En is het de
roeping der Christenen niet, de eenheid van
dat Lichaam meer tot openbaring te brengen,
opdat de Christelijke leer en de Christelijke
praktijk (die nu maar al te veel met elkaander
overhoop liggen) meer met elkaander kloppen?

Wie zijn nationaliteit stelt boven de eenheid
van het Lichaam van Christus, hij moge een
Duitscher en Engelschman zijn, maar een Chris-
ten is hij niet.

In de hoop, dat u, geachte Redactie, uw
gevoelen wilt zeggen over deze kwestie en over
de „Evangelische Alliantie” als *internationale*
organisatie voor het Protestantisme ben ik,
dankend voor de opname dezer regelen, na
heils en groeten,

UED. dw. d. n.

J. Kuiper.

Leeuwarden, 22 Oct. 1914.

Op de beide vragen, die de inzender ons
stelt, uitvoerig in te gaan, zou thans te
veel plaatsruimte eischen; maar een kort
antwoord moge volstaan.

Wat de eerste vraag betreft, was ons
zeker niet ontgaan, dat de *Evangelische*
Alliantie een kostelijke uiting is van de
diepere eenheid, die de Protestanten saam
verbindt, zoodat haar arbeid ook daarom
op prijs wordt gesteld. Maar bij het vraag-
stuk, waar het hier om ging, of n. l. de
Protestantsche Kerken als zoodanig geen
poging konden doen om de Mogendheden
tot herstel van den vrede te vermanen,
kon van de Evangelische Alliantie niet ge-
rept worden, omdat deze Evangelische
Alliantie geen recht heeft namens de Kerken
te spreken, aangezien ze een vereeniging
van privaatspersonen is. En al komt ook
in zulk een vereeniging van allerlei Pro-
testanten, over verschillende landen ver-
spreid, zeker mede de eenheid van Christus'
Lichaam uit, die we in ons allerheiligst
geloof belijden, de geachte schrijver zelf
zal het toch wel met ons eens zijn, dat
de Evangelische Alliantie daarom nog niet
kan optreden als de wettige vertegenwoor-
digster van het Protestantisme, omdat ze
hiertoe geen mandaat bezit. Alleen de
geïnstiteerde Kerken zijn de wettige ver-
tegenwoordigsters van de Protestanten, en
alleen zij kunnen daarom een getuigenis
namens deze Protestanten tot de Mogend-
heden doen uitgaan.

En wat de tweede vraag aangaat, ge-
voelen we met den schrijver al het pijn-
lijke, dat er in ligt, wanneer Christen-
volkeren elkaar beoorlogen, en daardoor
degenen, die broeders in Christus zijn, op
het slagveld kunnen gedwongen worden
elkaar te doden. Er schijnt wel geen
scherper contrast denkbaar, dan tusschen
het bevel van Christus, dat we onze broe-
ders zullen liefhebben zoodat Hij ons heeft
liefgehad, en dan te zien, dat degenen, die
één Heiland belijden, met al de verschie-
delijke middelen van den modernen oorlog
elkaar naar het leven staan. Het hooge
ideaal van de Christelijke broederliefde
vloekt met de schrikkelijke realiteit, die
we thans om ons aanschouwen. Maar hoe
goed het is, dat hierop gewezen wordt, om
de Christen-natie te doen beseffen, hoe
schrikkelijk de oorlog is, en degenen, die
in dezen oorlog medestrijden, te vermanen
zelfs op het slagveld nooit aan blinden
haat tegenover den vijand toe te geven, —
toch gaat de schrijver veel te ver, wanneer
hij daarom elken oorlog tusschen Christen-
volkeren blijkbaar als zondig afkeurt, en
nog veel meer, wanneer hij de Christenen
daarom zou willen bewegen in zulk een
strijd de wapenen niet op te nemen, ook
wanneer de Overheid dit gebied. Feitelijk
zou dit een terugval worden in de oude
Doopersche dwaling, dat het strijden
een Christen ganschelijk niet geoorloofd is.
Natuurlijk kunnen we er niet aan denken,
dit vraagstuk hier principieel en naar ge-
heel zijn omvang uiteen te zetten. Maar
wel mag er op gewezen worden, dat de
Christus zelf gezegd heeft, dat hij niet
was gekomen om den vrede te brengen,
maar den oorlog; dat de Apostel uitdruk-
kelijk getuigt, dat de Overheid het *zwaard*
draagt van Godswege en derhalve de Over-
heid geroepen is dit zwaard ook te ge-
bruiken, wanneer een vijand het bestaan
van het volk bedreigt of een geweldenaar
de rechten van een Staat verkrachten wil;
en eindelijk, dat noch Christus noch de
Apostelen ooit geëischt hebben, dat een
krijgsman, die Christen werd, het zwaard
zou afleggen; wat natuurlijk eisch zou ge-
weest zijn, wanneer Christenen geen oorlog
moeten voeren. Zoodat een Christen in
geval van noodweer zijn eigen leven, zijn
vrouw en kinderen en zijn bezitting ver-
dedigen mag tegen een vijand, — zoo mag
de Overheid niet alleen, maar is ze zelfs
van Godswege geroepen, om het bestaan,
de onafhankelijkheid en de rechten van
het volk te verdedigen, desnoods met het
zwaard. En het doet er in dit geval niets
toe, of deze vijand een Christen is of niet;
zelfverdediging is hier plicht. Te zeggen,
dat wie ter wille van de bandhaving van
zijn nationaal bestaan het zwaard opneemt,

zijn nat-
de tuz-
heeft v-
zwaard
zijn Ko-
liculiere
Hij hee-
wille v-
komen.
problem
aanroere
goed z-
oratie v-
en Vrei-
zien, d-
staan it

In ha-
te Wilde

Dr. L.
JAREN E.
J. H. K.

En nu
logisch v-
opvatting
Tussch
in zijn v-
of overv-
Voor
practisch
zijn ople-
en niet
hangende
keer in
tisch —
de Verb-

Te Bu-
onderwer
zijn hoo-
vraag ge-
nagedach
verstand-
had gevo-
tot een
geworden
bezinnen
moet ik
te breng
is, dat i-
religieu-
haar gev-
prediking
bloot leg-
van 'doot
En to
alle vroi-
uannelijk
preken,
in de re-
maar in
koning,
Als h-
zijner ge-
zoo spijt
laboreerd
legheld
— om
smaak,
hadden
tusschen
preken”
zijner ge-
bij al de
met hen
Als in
na de de
lid zijne
hij herin
sprak d-
leven tus-
En ein
Amerika
dat men
weinig al

Te Bu-

onderwer
zijn hoo-
vraag ge-
nagedach
verstand-
had gevo-
tot een
geworden
bezinnen
moet ik